

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

21 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)
SSN Krzysztof Grzesiowski (sprawozdawca)
SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 21 października 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 6 maja 2022 r., I ACa 227/22,

w sprawie z powództwa Ł.S. i A.S.

przeciwko Bank w W.

o ustalenie i zapłatę,

1) oddala skargę kasacyjną,

**2) zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwoty
po 1350 zł (tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego - z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego
za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego
orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Krzysztof Grzesiowski Marcin Krajewski Maciej Kowalski

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 2 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy we Włocławku ustalił, że bliżej określona umowa o kredyt hipoteczny zawarta 22 września 2008 r. pomiędzy Ł.S. i A.B. (obecnie S.) a Bank1 z siedzibą w W. – poprzednikiem prawnym pozwanego Bank w W. – jest nieważna (pkt 1); zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 82 504,94 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 28 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty, z tym że spełnienie świadczenia powinno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów pozwanemu kwoty 142 000 zł albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę tej kwoty (pkt 2) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 3).

2. Na skutek apelacji obu stron Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 6 maja 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że wyeliminował z niego zastrzeżenie, że spełnienia świadczenia powinno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem pozwanemu przez powodów wymienionej tam kwoty albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę (pkt 1); oddalił apelację pozwanego (pkt 2) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3).

3. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy i zaakceptowanych przez Sąd Apelacyjny wynika, że 22 września 2008 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego bliżej określoną umowę o kredyt hipoteczny w kwocie 142 000 zł, który został rozłożony na 420 rat miesięcznych. Kredyt był indeksowany do waluty obcej CHF i przeznaczony na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym i modernizację. Wypłata miała nastąpić w złotych polskich po przeliczeniu na CHF wg kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W umowie ani w regulaminie nie został określony sposób ustalania kursu walut. Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po przeliczeniu wg kursu sprzedaży z dnia wymagalności raty, określonego w tabeli kursów banku. Sąd Okręgowy ustalił, że do 15 maja 2020 r. powodowie zapłacili pozwanemu bankowi

84 406,39 zł. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną Sądu Okręgowego, który stwierdził, że zarówno kwestionowane postanowienia indeksacyjne, jak i klauzula spreadu mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Sąd drugiej instancji doszedł do przekonania, że przy uznaniu wspomnianych postanowień za abuzywne nie istnieje możliwość utrzymania umowy w pozostałym zakresie. W konsekwencji tego przyjął, że umowa kredytu indeksowanego zawarta przez strony jest nieważna od samego początku. Sąd Apelacyjny stanął ponadto na stanowisku, że zarzut zatrzymania zgłoszony w tej sprawie przez pozwanego należy uznać za niedopuszczalny.

4. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w całości, wnosząc m.in. o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił naruszenie: art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „Dyrektywa 93/13”); art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13; art. 69 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej: „Prawo bankowe”); art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w zw. z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13; art. 496 i 497 k.c.; art. 455 w zw. z art. 481 § 1 w zw. z art. 496 i w zw. z art. 497 k.c.; art. 58 § 1 i 3 w zw. z art. 353¹ k.c.

5. Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnieśli o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

6. Zarzuty skarżącego skupiają się przede wszystkim wokół następujących kwestii: uznania klauzul umownych za abuzywne, możliwości stosowania przepisów dyspozytywnych w celu określenia kursu waluty obcej po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych, skutków wyeliminowania tych klauzul dla dalszego trwania umowy, a także interesu powodów w ustaleniu nieważności umowy kredytu oraz dopuszczalności skorzystania przez kredytodawcę z prawa zatrzymania.

7. W pierwszej kolejności za nieuzasadniony należało uznać zarzut skarżącego, że w świetle art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 konieczna jest rozłączna ocena klauzuli ryzyka walutowego (powiązania zawartej umowy z walutą obcą) i klauzuli spreadu walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie już wskazywał, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji klauzule te składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczepienie jest zabiegiem sztucznym (zob. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 902/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 910/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22).

8. Nieuzasadnione są zastrzeżenia skarżącego co do kwalifikacji postanowień składających się na klauzulę ryzyka walutowego i wywiedzionych z tego konsekwencji. W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron”. Klauzule kształtujące mechanizm indeksacji zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej wyroku określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Na takim stanowisku stoi też Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 20 września 2018 r., C-51/17; z 14 marca 2019 r., C-118/17; z 3 października 2019 r., C-260/18). Trafnie natomiast uznał Sąd

Apelacyjny, że nie są one wyłączone spod kontroli abuzywności, bowiem nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

9. Niezasadny okazał się zarzut skargi kwestionujący ustalenie, iż postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Sądy *meriti* prawidłowo zastosowały wypracowane w orzecznictwie kryteria „jednoznaczności” postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostało już wyjaśnione, że wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, jak również związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. np. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; z 20 września 2017 r., C-186/16). W ocenie Sądu Najwyższego postanowienia umowy nie są jednoznacznie sformułowane, gdyż na jej podstawie bank mógł swobodnie (dowolnie) ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powodów kwoty kredytu w CHF, a oni nie byli w stanie z góry oszacować kwoty, którą mieli obowiązek świadczyć, skoro zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (zob. wyroki SN: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13).

10. Sądy *meriti* trafnie oceniły jako niedozwoloną klauzulę indeksacyjną w umowie, gdyż zawiera niejednoznacznie określony warunek ryzyka walutowego i ewidentnie godzi w równowagę kontraktową stron stosunku prawnego – skutkuje asymetrycznym rozkładem ryzyka związanego z zawarciem umowy, w szczególności w zakresie ryzyka kursowego. Uzależnienie wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku przesądza o sprzeczności z dobrymi obyczajami przedmiotowych klauzul. W ten sposób doszło także do naruszenia interesów konsumenta. W konsekwencji należy wskazać, że zarówno postanowienia umowy

określające zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo).

11. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. uchwałę SN z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22). Zatem uznanie, że postanowienia odnoszące się do przeliczania kwoty kredytu oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi oznacza, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., nie wiążą one powodów. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (zob. wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15).

12. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów (pkt 1). W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie

wiąże także w pozostałym zakresie (pkt 2). Wymaga podkreślenia, że według art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uchwała składu całej izby, z chwilą jej podjęcia, uzyskuje moc zasady prawnej, co oznacza, że wiąże inne składy Sądu Najwyższego. W konsekwencji nieuzasadnione są zarzuty skargi odnoszące się do możliwości wypełnienia luki w umowie przez odwołanie się do mechanizmu ustalania kursu walutowego przewidzianego w art. 358 § 2 k.c., tj. przyjęcia na potrzeby wyliczeń średniego kursu NBP, możliwości jej wykonywania w świetle art. 69 ust. 3 Prawa bankowego lub zastosowania art. 65 k.c., a co za tym idzie – utrzymania umowy.

13. Nie jest również trafny zarzut kasacyjny dotyczący naruszenia art. 189 k.p.c. W orzecnictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie dominuje pogląd, że kredytobiorca, mimo dochodzenia od banku roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, ma również interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu, w szczególności jeżeli umowa nie została jeszcze w całości wykonana (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 44, z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 835/23; z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 149/24).

14. Również zarzut naruszenia art. 496 k.c. i art. 497 k.c. przez ich niezastosowanie nie zasługiwał na uwzględnienie. Problem dopuszczalności skorzystania przez bank z prawa zatrzymania był już wyjaśniany przez Sąd Najwyższy (zob. zwłaszcza wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22Z i postanowienia: z 17 marca 2023 r., II CSKP 1486/22; z 1 lutego 2023 r., I CSK 6309/22; z 26 marca 2024 r., I CSK 590/23; z 21 maja 2024 r., I CSK 552/24; z 21 maja 2024 r., I CSK 552/24). Podnoszone przez skarżącego wątpliwości jednoznacznie rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25), uznając, że „Prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony”. Potwierdził to następnie w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 (OSNC 2025, nr 11, poz. 98), zgodnie z którą „W razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała

się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c.”

15. W konsekwencji powyższego stanowiska o niedopuszczalności skorzystania przez bank z prawa zatrzymania, chybiony okazał się również związany z tym zarzut skarżącego, iż Sąd Apelacyjny niewłaściwie zastosował art. 455 w zw. z art. 481 § 1 w zw. z art. 496 w zw. z art. 497 k.c., błędnie przyznając powodom odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należnych im kwot.

16. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

17. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, § 1¹ i § 3 i art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Suma zwrotu kosztów została rozdzielona na powodów w częściach równych zgodnie z uchwałą SN z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23 (OSNC 2024, nr 6, poz. 57).

Krzysztof Grzesiowski

Marcin Krajewski

Maciej Kowalski

(G.N.-J.)

[r.g.]